

*Openingswoord COGG-conferentie d.d. 20-04-2016 over het thema
'Onze benadering van de vreemdeling in onze poort door kerk en overheid'*

Lezen: Exodus 23: 1 – 10. Vers 9 vormt uitgangspunt

Het COGG heeft zich met het thema van deze conferentie toch wel een beetje op glad ijs gewaagd. Ieder die met twee benen in het Hollandse werkelijkheid staat, weet dat het woord 'vreemdeling' beladen is. En weet ook hoezeer de meningen daarover uiteen lopen. Tot in het extreme toe. Te midden van die veelheid, ik wil bijna zeggen: kakofonie van stemmen, willen we de toon zetten voor onze gesprekken op deze conferentie door te luisteren naar wat de Bijbel zegt over onze verhouding tot de vreemdeling.

Wie in een digitale Bijbel de zoekterm 'vreemdeling' invoert, krijgt als resultaat van die zoekopdracht heel wat teksten op zijn scherm die gerelateerd zijn aan vreemdelingschap en de omgang met vreemdelingen. Daarbij vallen twee lijnen op: 1e die van de vreemdeling in letterlijke zin; 2e die van het geestelijk vreemdelingschap. Het zijn twee lijnen die elkaar op een bepaalde manier raken, zoals we verderop zullen zien.

Het voert te ver om hier alle aspecten van het vreemdelingschap te benoemen. Ik beperk me tot één aspect. Nogal eens wordt de oproep, het bevel aan Israël om oog en zorg te hebben voor vreemdelingen verbonden met de opdracht om terug te denken aan het eigen vreemdelingschap in Egypte. Een vreemdelingschap dat een mensonwaardig bestaan met zich bracht. Een vreemdelingschap dat gepaard ging met felle onderdrukking. Die herinnering moet voldoende zijn om vreemdelingen miniaal op humane manier te bejegenen.

De oproep om het eigen vreemdelingschap in Egypte te herinneren, komt verschillende keren voor. Zo ook in het gedeelte van dat we lazen en vooral in het vers dat we eruit hebben gelicht. Dat vers vormt een deel van het afsluitend gedeelte over rechtsregels ten dienste van rechtspraak in Israël. Na de Tien woorden volgen allerlei wetten voor verschillende terreinen van het leven. Het begin van Hoofdstuk 23 sluit dit gedeelte af. Dit afsluitend gedeelte vormt een basishouding voor een rechtvaardige rechtspraak: armen en rijken behoren op dezelfde manier behandeld te worden; voor omkoop mag geen ruimte zijn; aan valse beschuldigingen mag geen rechter het oor lenen. Dat alles is zo basaal, dat (zo weten we) als dit wankelt, het fundament van de rechtsstaat wankelt. Uitgerekend in dit basale gedeelte vinden we de rechtsregel dat de vreemdeling niet onderdrukt mag worden. En opnieuw klinkt als argument de herinnering aan Israël's vreemdelingschap in Egypte.

In de tekst is dit argument verdiept tot de herinnering aan de ervaring die met dit vreemdelingschap in Egypte gepaard gaat. Letterlijk staat er: 'Want u kent **de ziel** van de vreemdeling, omdat u zelf vreemdeling geweest bent in het land Egypte.' Die herinnering is geïnterneerd in de volksziel van Israël door het doorgeven van de verhalen vol ellende die verbonden was met het slavenbestaan in Egypte. Deze collectieve beleving moet garant staan voor een humane bejegening van de vreemdeling.

Aan het gesecculariseerde merendeel van het Nederlandse volk is deze oproep niet besteed. Het merendeel van het Nederlandse volk zal op dit Bijbels argument niet of nauwelijks

aanspreekbaar zijn. De christelijke minderheid van ons volk zal des te meer op dit Bijbelse argument aanspreekbaar moeten zijn. We kunnen ons er niet van afmaken door te stellen dat we hier met een oudtestamentische rechtsregel te maken hebben, die zó voor de nieuwtestamentische gemeente niet geldt. Wie een beetje thuis is in het Woord van God ontdekt dat 'vreemdelingschap' geen tijdelijke, maar een blijvende gestalte is van het volk van God, zowel van het oude verbond, als van de gemeente van Jezus Christus. Hij die het Hoofd is van Zijn gemeente, is Zijn kerk daarin voorgegaan: Hij was zelf de grote Vreemdeling op aarde.

Er valt meer te zeggen, over de lijn van het letterlijke naar het geestelijke vreemdelingschap. Daarvoor is nu echter niet de gelegenheid. Dat die lijn er is en dat hij niet onbelangrijk is, moet u maar op mijn gezag aannemen. Ik wil nu maar meteen overstappen naar de toepassing: het deel van de preek waarop menig predikant is beoordeeld en veroordeeld. Dat risico moet ik dan maar nemen.

Als het wáár is dat de lijnen van het vreemdelingschap in de letterlijke en geestelijke zin van het woord elkaar raken, dan is het de vraag of hier de schoen niet wringt ten aanzien van de vele christenen die zich afzijdig houden van vreemdelingen, die in onze tijd doorgaans vluchtelingen zijn. Hoe komt het dat christenen in Nederland niet als één blok staan voor de ontvangst van en het plaats bieden aan vluchtelingen? Hoe komt het dat er zelfs christenen zijn die openlijk of verborgen het gedachtegoed van de PVV aanhangen? Hangt dat hiermee soms samen dat men zich geen vreemdeling op aarde weet, een mens met een 'dubbel paspoort', burger van twee werelden, met ons burgerschap in de hemel (Fil. 2:20)? Ik vrees dat we in deze wereld veel meer ingeburgerd zijn dan we ons bewust zijn. We zingen wel op zijn tijd in onze kerkelijke samenkomsten, als het de oude berijming betreft: 'Ik ben o Heer een vreemd'ling hier beneên'; of als we regelmatig een gezang of lied aanheffen: '... dan is de vreemdelingschap vergeten en wij, wij zijn in 't vaderland.' Maar beleven we dat zo ook? Is het vreemdelingschap, het op weg zijn naar het vaderland, onze geestelijke bagage?

Laat ik het zo zeggen: als een christen een vreemdeling op aarde is én dat beleeft, zal de vreemdeling dat merken. Dan kent die christen de ziel van de vreemdeling in de diepste zin van het woord. Dan weet die christen woord en stem te geven aan de gevoelens van de vreemdeling, die dat vanwege zijn gebrekkige kennis van de locale taal zelf nog nauwelijks kan. Dan is er zelfs sprake van een diepere herkenning dan wanneer het uitgangspunt van zorg voor de vreemdeling algemene humaniteit betreft.

Er zijn meer invalshoeken te noemen. Die zullen ongetwijfeld vanmiddag door de andere sprekers aan de orde worden gesteld. Eén punt wil ik wel noemen. Mijn voorgaande beschouwing laat onverlet de taak van de overheid om oog te hebben voor de vrees bij eigen mensen, die gevolg is van de enorme vluchtelingenstromen. Dat was het waar de Anglicaanse aartsbisschop Welby enkele maanden geleden de Britse regering op wees. Hij benadrukte dat we één van de grootste volksverhuizingen uit de geschiedenis beleven. En stelde dat het niet onredelijk is om daarover bezorgd te zijn. Bij veel mensen is de zorg om de gevolgen van de komst van zoveel vluchtelingen op huisvesting, werkgelegenheid, volksgezondheid groot. Er ligt een taak voor de overheid om zowel plaats te bieden aan vluchtelingen als de angstgevoelens van het eigen volk serieus te nemen.

Een christen echter die werkelijk een vreemdeling is, laat zich door deze angst niet leiden. Over zijn bezit hoeft hij niet in te zitten. Want wat heeft hij dat hij niet heeft ontvangen? Zijn leven en toekomst zijn in Gods hand. Hoe meer dit beleefd wordt, hoe groter de innerlijke ruimte en bereidheid wordt om ons in te laten met vreemdelingen.

Putten, 20 april 2016

P. van der Kraan